

**ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА
РАВНИЩАТА НА ИКОНОМИЧЕСКА
АКТИВНОСТ НА ЕТНИЧЕСКИТЕ ГРУПИ
В БЪЛГАРИЯ НА ОСНОВАТА НА
ПРЕБРОЯВАНИЯТА НА НАСЕЛЕНИЕТО**

Кремена Борисова-Маринова

Въпросът за различията в равнищата на икономическа активност на различни групи от населението придобива голямо практическо значение през последните години. В приетата в началото на настоящото десетилетие Лисабонска стратегия на ЕС е отделено немалко място на постигнатите равнища на икономическа активност, на последиците от това в средносрочен план за икономическия растеж на страните и на резервите за повишаването им до 2010 г. (European Council 2003). По този начин фактически бе потвърдено, че проблемите, свързани с работната сила и с равнищата на икономическа активност и заетост, вече имат ключово значение за реализиране на целите на развитие на европейските страни, заложили в този документ. Към казаното дотук следва да се добави, че търсенето и предлагането на работна сила е един от най-значимите и остри икономически и социални проблеми в нашата страна.

Установяването на значими различия в равнищата на икономическа активност¹ между групите на дадено население, съставени по определен признак, е важна задача в изследванията върху работната сила. Това е отправна точка при изучаването на вариацията на равнищата на активност и нейната зависимост от действието на обуславящите я фактори. От теоретична гледна точка признакът „етническа принадлежност“ не може да се обособи като самостоятелен фактор на влияние върху равнищата на активност. Това произтича от факта, че в действителност чрез този признак по-скоро би могло да се изразява неявно влиянието на другите основни фактори на въздействие върху процеса на участие на индивидите като икономически активни лица. Поради това основните въпроси, поставени пред подобно изследване на различията в равнищата на икономическа активност по етнически групи, са няколко. Първо, може ли да се говори за съществуването на значими различия в равнищата на активност на главните етнически групи в страната. Второ, доколко тези различия са дълготрайни и какви са тенденциите на изменението им в дългосрочна перспектива. Трето, кои са основните фактори, които детерминират наличието на такива различия, и как се ранжират те по сила на влияние. Чет-

---

¹ За краткост в по-нататъшното изложение вместо пълния термин „икономическа активност“ със същия смисъл се употребява думата „активност“.

върто, какво е влиянието на връзката между икономическата активност и равнището на квалификация при етническите групи у нас. Пето, има ли изменения, които се дължат на смяната на поколенията, тоест на промяна в икономическото поведение на различните генерации.

Доколкото ни е известно, подобно изследване, извършено на основата на изчерпателни или репрезентативни данни за предлагането на работна сила, не е правено у нас. Тъй като в методологически план постановките за провеждането му са изяснени, то важен момент за осъществяване на това изследване е качеството и пълнотата на наличната информационна база. Цел на настоящата статия е да изложи резултатите от извършеното проучване на възможностите за изследване на равнищата на активност по етнически групи в България². Обхванат е периодът след средата на 60-те години на XX в., за да се установи наличието на евентуални дълготрайни изменения, и са разглеждани данните от проведените през този период преброявания на населението и от провежданата след 1993 г. анкета „Заетост и безработица” от НСИ.

Методологически основи на изследването

Измерването на равнището на икономическа активност за дадено население (или група от него) се осъществява чрез общите и специфични коефициенти на икономическа активност (ILO 2003). Първият вид показатели изразяват отношението между работната сила и цялото население. При това използваните общи коефициенти на активност се изчисляват в различни форми в зависимост от категорията население, която стои в знаменателя. Такива биха могли да бъдат цялото население, населението на възраст над 16 години³ или населението в трудоспособна възраст⁴. Най-точен измерител на общото равнище на активност е третият коефициент, защото той съотнася броя на работната сила към онази група от населението, която поражда икономическа активност в най-голяма степен. Другите форми на общия коефициент за активност, и особено първата, могат да се използват по-скоро за ориентация. В такъв случай също трябва да се държи сметка за особеностите на изчисляването им при интерпретацията на получените резултати. Като

---

² За целите, поставени пред настоящото изследване, наблюдаваните етнически групи бяха агрегирани до 4 позиции, а именно: българи, турци, роми и други. По този начин могат да бъдат анализирани различията в равнищата на активност на основните и най-големи етнически общности в страната. Категорията „Други”, която е малка по размер и твърде агрегирана понеже в нея са включени татарска, еврейска, арменска, черкезка, гагаузка и други етнически групи и поради това не може да се твърди, че измерителите на активността са показателни, практически не присъства в анализа.

³ 16 години е долната граница на трудоспособната възраст в България и в повечето европейски и други развити страни.

⁴ Първият и третият посочен тук показател се наричат съответно „*activity rate*” и „*labour force participation rate*” на английски език, докато у нас често се използва просто „*коефициент на активност*” поради липсата на официално въведени термини, което изисква да се уточнява към кое население точно е изчислен съответният показател.